

II. HELYZETELEMZÉS

II.1. A LEADER HELYI AKCIÓCSOPORT ÁLTAL LEFEDETT TERÜLET ISMERTETÉSE

II.1.1 A TÉRSÉG ÁLTALÁNOS JELLEMZŐI

A térség Nógrád megyében, az Észak-Magyarországi régióban található. Az érintett 36 település a salgótarjáni, bátonyterenyi és szécsényi járáshoz tartozik, mintegy 750 m² területen.

A kistérségek megszűnésével 2013. január elsejétől járások és a járási székhelyek alakultak. Megyei szinten 6 járás és járási hivatal jött létre, ezek azonban nem fedik a kistérségek közigazgatási határait. (A járások és a járási székhelyek kialakításának alapelve, hogy a megyék határaihoz igazodva az állampolgárok számára biztosítsa az államigazgatási szolgáltatásokhoz való gyors és könnyű hozzáférést, és a jelenleg létező ügyintézési helyszínek lehetőség szerint maradjanak meg.)

2012. évben 35 725 fő volt a lakónépesség száma. A lakosságszámot illetően, 7 db 500 fő alatti, 13 db 500- 1000 fő közötti, 13 db 1000 és 2000 fő közötti és 3 db 2000 fő feletti településünk van. A demográfiai adatok kedvezőtlenek, tekintve a lakosság elöregedését, a természetes fogyást és az elvándorlást. A szénbányászat teljes fölszámolása következtében az iparvidéknek számító térség elvesztette foglalkoztatási bázisát, magas a munkanélküliség, alacsony a munkahelyek száma, a foglalkoztatási és a jövedelmi szint. Az iparszerkezet átalakítása nem történt meg. A települések tökehiánnyal küszködnek, nincs számottevő vállalkozói kedv, a térség tökevonzó képessége alacsony. A fő foglalkoztatók a két városban vannak, sok a kényszervállalkozás. A 36 település 4, területileg jól lehatárolható részt alkot. A salgótarjáni járást a megyeszékhely a Dobroda- és Ménes- Völgyi 15 településre és a várostól keletre fekvő további 8 településre osztja. A bátonyterenyi járást a térségközpont, a 6 település alkotta Mátraaljai, illetve a 7 településből álló Kis- Zagyva- völgyi települések csoportjára bontja. A szécsényi járáshoz Szalmatercs került. Az észak-déli irányú fő közlekedési tengelyt a 21. sz. főútvonal adja, mely biztosítja az összeköttetést észak felé Szlovákiával, keleti irányban a régióközponttal, déli irányban pedig az M3-as autópályához csatlakozva Budapesttel. A települések történelmi, identitásbeli kapcsolódásának kiemelkedő pontja a palócság, annak történelme, népművészeti, kulturális öröksége, mely ápolásának, átörökítésének szándéka községeink életében fontos szerepet játszik. Építészeti és kulturális örökségünk igen sokszínű. A templomok, a palóc népi építészet és a bányásmúlt emlékei

tükrözik térségünk egyediségét és múltját. Rendkívül jó természeti adottságokkal rendelkezünk: nagyarányú erdősültség, tiszta természeti környezet, élő- és mesterséges vizek, természetvédelmi területek, természeti kincsek. A mezőgazdaság nem meghatározó, mert a területet nem megfelelő minőségű termőföld jellemzi. Egyes területeken jelen van az állattartás és a gyümölcsstermesztés.

Az infrastrukturális ellátottság az utóbbi években jelentősen javult, a szennyvíz- és gázhálózat mindössze néhány településen hiányzik. A közlekedési –főleg a településeket összekötő- utak állapota lassan javul. Az oktatás, nevelés, szociális ellátás a járásek szintjén jól szervezett. A települési szolgáltatások minőségi és mennyiségi fejlesztésre szorulnak. Térségünkben az együttműködés sok formája alakult ki az utóbbi években. Számos civil szervezet, aktív közösség működik, megerősítésükkel nagy előrelépés tehető a térség, a szervezetek, települések közötti kapcsolatok fejlesztéséért. Településeink helyi tudással és nagy identitástudattal bírnak, melyre alapozva megindulhat a közös gondolkodás, cselekvés.

II.1.2 A TÉRSÉG KÖRNYEZETI ÁLLAPOTA, FÖLDRAJZI JELLEMZŐI, FÖLDHASZNÁLATI MÓDOK

A térség bővelkedik természeti értékekben, adottságaink rendkívül jók: változatos tájkép, gyönyörű környezet, védett természeti területek, nagyarányú erdősültség (az országos átlag kétszerese), élővizek, mesterséges tavak, tájvédelmi körzetek (Mátrai, Karancs- Medves, Kelet- Cserhát), ritka természeti kincsek (pl. a Medves bazaltfennsíkja). Sok, országosan is jelentős védett faj és ritka növénytársulás (pl. uhu, ikrás fogasír) is található a térségben. Az ipolytarnóci csapás-völgyi öslelet együttes kiemelkedő, Európa Diplomás védett terület, a világ harmadik legnagyobb őslábnymos lelőhelye. Három folyónk a Zagyva, a Tarna és az Ipoly. Az Ipoly melletti mocsarakat, öntésterületeket Nemzetközi Jelentőségű Madárélőhelyként tartják nyilván. A Cserhátban, a Karancs- Medvesben és az Ipoly mentén Natura 2000 területek is találhatóak. A természeti értékek többnyire a táj képét, változatosságát meghatározó geológiai értékek köré csoportosulnak. A vidék földtani értékekben gazdag. Számos, határainkon túl is ismert geológiai látványosság utal a földtörténeti korokra (pl. kagylólenyomatot homokkövek, homokkő szurdokok, andezit- és bazalt vulkánosság emlékei, lajtamészko- kibúvások). Természeti értékeink közül érdemes megemlíteni pl. a kazári riolittufát, a szilaspogonyi „Kiskő”-t, a sóshartyáni Hencse-hegyet, a kishartyáni Kőlyuk-oldal nevű földtani képződményt, a bárnai „köveket”, melyeken ritka sziklai növénytársulások is tenyésznek, a sámsonházi kőfejtőt. A táj képének meghatározója a földtani formák mellett a növényzet. A térség bővelkedik erdőben, uralkodó fafaj a bükk és a tölgy. A területre egyaránt

jellemző a kárpáti, szubmediterrán és az alföldi növényfajok jelenléte. Az erdők területét a völgyekben és a domboldalakon legelők, szántók szakítják meg. A mozaikos táj képének és természeti gazdagságának kialakulásához nagymértékben járult hozzá a külterjes gazdálkodás, mely napjainkban visszaszorulóban van. A vallási emlékek közül említésre méltó a Karacson lévő Margit-kápolna, valamint Szentkúton található az ország egyik legjelentősebb Mária-kegyhelye, mely búcsújáróhely. Térségünk egyediségét és múltját tükröző építészeti és kulturális örökségünk igen sokszínű. Több évszázados épített örökségünket mutatják be a települések templomai (Zabar, Szentkút, Karancsság, Egyházasgerge), a ceredi fa harangtorony, a kastélyok és kúriák (Ságújfaluban a Kubinyi- Prónay kastély, Karancskesziben a Záhorszky- Prónay kúria).

A településeken még sokfelé megtalálhatók a palóc népi- és bányásműltat idéző építészet emlékei, a palóckontyos régi épületek (Etes, Kazár), a századfordulós bányász kolóniák. A palóc népi építészet jegyeit tükrözik a Palóc Tájházak (Kazár, Nemti), melyek a mátranováki faluhely majormal együtt a régi palóc életmód, a mindennapi élet elemeit, szokásait, eszközeit mutatják be. Ságújfaluban a *Vidéki örökség megőrzése* jogcím keretében felújításra került 4 helyi védelem alatt álló épület, melyek a rendezvénytérrel együtt új településközpontot alkotnak.

A lég-, talaj- és környezeti szennyezés nem jellemző a térségre. Néhány településen megvalósult már a szelektív hulladékgyűjtés, de a helyi társadalom környezettudatossága még nem kielégítő, ezért kiemelt feladatnak tekintjük ennek erősítését.

II.1.3 DEMOGRÁFIAI HELYZET

Az érintett térség településeinek lakosság száma 2012-ben 35725 fő. 2002- 2012 között települési szinten nézve a lakosság számának változását megállapítható, hogy a lakosság szám folyamatosan csökken. Legnépesebb települése Karancslapujtő 2595 fővel, míg Kisbárcány 197 fő lakosság száma arra mutat rá, hogy alapvetően apró- és kistelepülés a településszerkezet.

A településeken alacsony a 6-14 évesek aránya (10,5%) és magas a 60 év felettieké (25,3%). A települési szintű mutatók is kedvezőtlen tendenciát mutatnak. Folyamatosan csökken a 15 éven aluliak száma és az idős lakosság aránya növekszik, így a népesség életkorát az öregedési folyamat erősödése jellemzi. A térségben egyre inkább megfigyelhető tendencia a fiatalok, a pályakezdők elvándorlása, melynek fő okai az alacsony foglalkoztatottság és alacsony jövedelmi szint. A munkanélküliség meghaladja az országos átlagot. A lakosság iskolai végzettség szerinti összetételét figyelembe véve a 8 általános iskolai végzettséggel

rendelkezők aránya magas, a lakosság közel 60%-a csak 8 osztályt, vagy szakmunkásképzőt végzett. Csupán átlagosan 4% a felsőfokú végzettségűek aránya.

A térséget alkotó mindhárom járás szerepel a leghátrányosabb helyzetű térségek között. A térség tartós munkanélküliséggel sújtott, valamint társadalmi- gazdasági szempontból is elmaradott. Igen jelentős a társadalmon belül a roma népesség aránya. A bátonyterenyi járás 7 települése közül több gazdasági- és infrastrukturális szempontból is elmaradott. A regisztrált álláskereső többsége 180 napon túl regisztrált, a Kis-Zagyvavölgyi településeken arányuk meghaladja a 60 %- ot. A térség súlyos strukturális válsággal küzd, melynek oka az ipari üzemek és bányák leépítése, megszűnése, mely tömeges elbocsátásokat vont maga után. A munkahelyek megszűnése és a túlnyomórészt az alulképzett lakosságot érintő nagymértékű létszámleépítések nehéz helyzetbe hozták a vidéken élőket. A térséget a mai napig az alacsony foglalkoztatottsági és jövedelmi szint, a tartós munkanélküliség, a szakképzett munkaerő hiányának egyre súlyosbodó problémája és az elvándorlás (elsősorban a szakképzettek és fiatalok) miatti folyamatos népesség csökkenés jellemzi.

A térségben jelen van a szlovák kisebbség (pl. Lucfalva, Sámsonháza), valamint igen jelentős a társadalmon belül a roma népesség aránya (pl. Mátraverebély, Litke). Vannak olyan iskolák, ahol az oda járó gyermekek nagy százaléka roma, Sóshartyánban például ez az arány közel 100%. A demográfiai adatok alapján tehát a térség kedvezőtlen képet mutat az országos átlaghoz viszonyítva, tekintve a lakosság elöregedését, a természetes fogyást és az elvándorlást.

II.1.4 GAZDASÁGI KÖRNYEZET

A térség észak-déli irányú fő közlekedési tengelyét a 21. sz. főútvonal alkotja, mely biztosítja az összeköttetést északi irányban Szlovákiával (Fülek, Losonc, Kassa), déli irányban az M3-as autópályával és azon keresztül Budapesttel, továbbá keleti irányban Miskolccal. Bár a főútvonal egyes szakaszainak négy nyomúsításával jelentősen lerövidült a megyeszékhely és a főváros közötti menetidő. A térség gazdasági vérkeringésbe történő aktívabb részvételének alapvető feltétele a 21. sz. főút gyorsforgalmi úttá történő teljes kiépítése. A térség másik jelentős közútja a Salgótarján déli határán, nyugati irányba elágazó 22 sz. főút, mely Nógrád megye nyugati területeivel, köztük három várossal: Szécsény, Balassagyarmat, Rétság-teremti meg a kapcsolatot. Jelentős még a nyugat- kelet irányú, Eger és Ózd felé vezető 23. sz. főútvonal. Az alsóbbrendű állami közutak, valamint az önkormányzatok kezelésében lévő belterületi utak nagy része felújításra szorul, kisebb hányaduk pedig még szilárd burkolattal

sincs ellátva. A térségen halad át Nógrád megye egyetlen vasúti fővonala (81 sz.), mely biztosítja a kapcsolatot Szlovákiával. A pálya állapota miatt az egész megyei szakaszon sebességkorlátozás van érvényben. Ennek, illetve a villamosítás hiányának következménye az irreálisan magas menetidő Salgótarján és Budapest között, ami jelentősen lerontja a vasút közúttal szembeni versenyképességét. A térségben hiányoznak a kerékpárutak. Akciócsoportunk aktívan részt vett a *Zagyva folyó és környéke átfogó fejlesztésében* megvalósuló kerékpárút tervezésében és megvalósításában. Az elképzelések szerint a Zagyva forrásától egészen a Tisza torkolatáig tartó kerékpárút átszeli a térség több települését.

A közlekedési viszonyok mellett a vezetékes víz-, szennyvíz-, gázhálózat kiépítettségét tekintve jelentősen jobb a helyzet. Mindössze néhány, egyedileg lemaradt településen hiányzik a szennyvíz, illetve a gázhálózat. Hulladéklerakás és állati hulladék kezelése Salgótarjánban megoldott. A vezetékes telefonhálózat kiépített. A mobilhálózatok közül a legtöbb településen elérhető mind a három szolgáltató, valamint az Internet és kábel TV. Az egyetlen kórház a Salgótarjánban működő, megyei feladatokat is ellátó súlyponti kórház. Mentőállomás és szülészeti is csak a megyeszékhelyen működik. A szociális alapellátás minden településen biztosított. Középfokú oktatási intézmények, kollégium, felnőtt átképzési központ a két városban van. Az alapkörű oktatási intézmények (óvoda, iskola) társulások keretein belül működnek, ezen intézmények egy része felújításra szorul. Bölcsőde Bátönyterenyén működik.

A Salgótarjáni járás rendelkezik felsőoktatási intézménnyel is, a Budapesti Gazdasági Főiskola Pénzügyi és Számviteli Főiskolai Karának Salgótarjáni Intézete működik, bár sajnos 2012 szeptemberétől nem indítottak új évfolyamot. A közművelődés lehetőségeit tekintve minden településen működik könyvtár vagy mozgókönyvtár, a teleházak és e- Magyarország pontok száma 24 db, közösségi helyiségek minden településen megtalálhatók (pl. sportöltöző, művelődési ház), azonban ezek egy része fejlesztésre szorul. A közelmúltban több településen valósultak meg IKSZT beruházások, így már Mátraterenyén, Karancsbesziben, Kazáron és Sósártánban várják a látogatókat. Fedett uszoda a két városban, strand Salgótarjánban működik.

A térség a vállalkozások számára kevésbé lett vonzó az elmúlt években, az ezer lakosra jutó működő vállalkozások száma alacsony, a jelentős létszámot foglalkoztató vállalkozások nagy része a két kistérség központjában, Bátönyterenyén és Salgótarjánban található. 2012 végén átadásra került a Bátönyterenyi Ipari Park, előrejelzéseik szerint 2013 végére ötszáz új munkahelyet hoz létre a járásban. A lakosság képzettségét tekintve jellemző a szakképzetlenek magas aránya. A térségben ipari munkahelyek Mátránókon vannak, a Kis-

Zagyvavölgyi településeken az önkormányzatokon kívül szinte nincs jelentősebb foglalkoztató. A tercier szektor gazdasági szerkezeten belüli aránya alacsony, foglalkoztatási szempontból sem jelentős. Mind az ipari, mind a mezőgazdasági munkahelyek száma alacsony. A mezőgazdasági műveléshez a termőhelyi adottságok kedvezőtlenek, a szántóterületek átlagos aranykorona értéke nagyon alacsony, ezért a mezőgazdaság részaránya jelentősen elmarad az országos átlagtól.

Az állattenyésztési ágazaton belül a szarvasmarha és juhtartás van jelen a térségben.

Az alap infrastrukturális ellátottság az utóbbi években jelentősen javult, de összességében véve az infrastruktúra további fejlesztésre szorul, ugyanis az utak nagy része rossz állapotú, kisebb hányaduk pedig még szilárd burkolattal sincs ellátva. Elmondható, hogy a járások települései gazdasági, társadalmi mutatók tekintetében szinte minden szempontból elmaradnak a megyei és az országos átlagtól, ugyanakkor számtalan kihasználatlan adottsággal rendelkeznek.

A térség súlyos válsággal küzd, melynek oka a rendszerváltást megelőzően az iparra és bányászatra alapozott foglalkoztatási szerkezet és perifériális földrajzi fekvés. A rendszerváltás után az iparvidéknek számító terület elvesztette foglalkoztatási bázisát, melynek egyik oka a szénbányászat teljes felszámolása volt. Az 1990-es évek elején bekövetkezett gazdasági válság legnagyobb vesztese a nagyszámú alulképzett nagyipari munkásság volt. Közülük és a romák köréből kerül ki a tartós munkanélküliek nagy része. Ugyanilyen gazdasági visszaesést és az ezzel járó munkanélküliséget okozott a termelő szövetkezetek felszámolása, átalakítása. A munkahelyek megszűnése és a nagymértékű létszámleépítések igen nehéz helyzetbe hozták a vidéken élő lakosságot. A három járás 36 települése közül 29 szerepel az országos átlagot jelentősen meghaladó munkanélküliséggel sújtott települések jegyzékében. A 35 725 fő összlakosságból és a 22 672 fő munkavállalási korú népességből 4259 fő nyilvántartott álláskereső. A munkanélküliek több, mint 50%-ának legmagasabb iskolai végzettsége az általános iskolai 8 (vagy annál kevesebb) osztály. A pályakezdő munkanélküliek száma emelkedik, jelenleg a nyilvántartott álláskeresők megközelítőleg 10%-át teszi ki. A diplomás fiatalok számára már szinte egyáltalán nem jelent perspektívát a térségben maradás az alacsony foglalkoztatottság és jövedelmi szint miatt, ezért nagy részük elvándorol a térségből. A két ipari parkba betelepült új munkáltatók megjelenése és a támogatott munkahelyteremtő beruházások révén szaporodó álláshelyek nem tudták felszívni a több esetben tömeges létszámleépítések következtében felszabadult munkaerőt. Nagyobb foglalkoztatási bázist a két kistérség központja jelent. Néhány kivétellel a községekben nincsenek jelen igazán nagy foglalkoztatók. Az elmúlt években a

munkaerőpiacon a legmarkánsabb változás a foglalkoztatottak nemzetgazdasági ág szerinti összetételében történt. A mezőgazdaságban, iparban, építőiparban dolgozók száma csökkent, ugyanakkor a szolgáltatási jellegű ágazatokban nőtt, de ezek egy része kényszervállalkozás. A mezőgazdaság jelen van a térségben, de nem meghatározó ágazat, mivel az intenzív gazdálkodás feltételei nem adóttak (alacsony termőképességű talaj, magas fokú erdősültség, nagy arányú gyepterületek, szerény nagyságú szántóterületek).

A hagyományos mezőgazdasági struktúrában fontos szerepe volt az állattartásnak (juh és szarvasmarha), valamint az erdőgazdálkodásnak. A térségben jelentős hagyományai vannak a kertgazdálkodásnak és méztermelésnek.

A térségben a vállalkozás- sűrűség, illetve a vállalkozói aktivitás mértéke jelentősen elmarad az országos átlagtól. A vállalkozások tökehiánnyal küszködnek, nincs számottevő vállalkozói kedv és tudás, valamint információ vállalkozások beindításához. A legtöbb regisztrált vállalkozás a két városban van. A falvakban, főleg az alacsony népességű, előregedő településeken számuk jóval kevesebb. A legutolsó, 2012. évi adatok alapján 3359 db működő vállalkozást számoltak a térség falvaiban. A térség ipara nagyrészt a két városra koncentrálódik. A községekben általában néhány főt foglalkoztató kisvállalkozások működnek, főleg az élelmiszeriparban (pl. ropi gyártás Karancsberényben és Karancslapujtón), építőiparban (pl. kivitelező és tervező cégek), melyek helyi, települési jelentőségűek. A mezőgazdasági vállalkozások aránya 36%, az iparban regisztráltaké 5%, a szálláshely-szolgáltatással, vendéglátással foglalkozóké 4%. A külföldi befektetések aránya a térségben jelentősen kedvezőtlenebb, jóval elmarad az országostól. A térség községeire túlnyomórészt a kisebb, 10 fő alatt foglalkoztató vállalkozások jellemzőek. A kisvállalkozások jelentős része önfoglalkoztató, sok közülük kényszervállalkozás. A kisebb településeken a legnagyobb munkaadónak az önkormányzat számít az általa működtetett intézményekkel (pl. óvoda, iskola, polgármesteri hivatal). Kiemelt jelentőségű a foglalkoztatás szempontjából a Mátranovákon működő Bombardier Transportation Hungary Kft., mely vonatok forgóváz gyártásával és exportálásával – elsősorban Francia-, Német- és Lengyelországba – foglalkozik. A cég igen meghatározó a térségben, hiszen több mint 500 főt foglalkoztat, mely nagy része a környező településekről érkezik. Ez a cég a környező települések foglalkoztatási gondjainak enyhítéséhez jelentős mértékben hozzájárul. Fontos továbbá megemlíteni a varrodai tevékenységet végző, közel 100 fős munkaerőt foglalkoztató kazári AXAMO Kft.-t is. A térség vállalkozásai közötti kapcsolat és kommunikáció szintje még alacsony, ezért az együttműködésben rejlő lehetőségek nincsenek kellőképpen kihasználva. Jellemző az is, hogy a vállalkozások az önerő magas aránya miatt nem tudnak

hozzájutni a támogatásokhoz, mivel - elsősorban a mikro- és kisvállalkozások – tőkeszegények. Vállalkozásokat segítő kamarák Salgótarjánban működnek.

II.1.5 TÁRSADALMI KÖRNYEZET

Térségünkben már a rendszerváltás előtti években megindult a civil társadalom fejlődése. A szervezetek aktivitása változó, amit nagymértékben befolyásol a működési feltételek hiánya, azok nem megfelelő színvonala. A szféra képviselőinek több problémával kell szembenéznük szervezetük működtetése során. Nagy részük anyagi nehézségekkel küzd, kevés pénzügyi erőforrás áll rendelkezésükre, legtöbb esetben a működési költségek előteremtése is problémát okoz számukra. Sokuknál a humán erőforrás is hiányzik, nincs szakmai kapacitásuk pályázatok kidolgozására, megvalósítására, néhány kivétellel még állandó alkalmazottal sem rendelkeznek. A szervezetek elsősorban tagdíjából, önkormányzatok és más támogatók által felajánlott támogatásokból és pályázatokon elnyert forrásokból gazdálkodnak. Egyes szervezetek már felismerték az elszigetelődés hátrányát és kezdeményezik a közös programok, projektek kidolgozását és megvalósítását más szervezetekkel, azonban többségüknél az együttműködés jelenleg még csak a települési önkormányzatra korlátozódik. A térségben működő több mint 100 civil szervezet egy részét a faluvédő, szépítő egyesületek és a községekért létrehozott alapítványok teszik ki. A legtöbb településen működik sportegyesület, valamint sok település ápolja –elsősorban palóc népi– hagyományait egyesületi formában. Egyre népszerűbb és elterjedtebb a polgárőr egyesületek létrehozása. Jelen vannak a térségben ifjúsági szerveződések, nyugdíjas-, illetve bányász egyesületek, környezetvédelmi szervezetek, szabadidővel-, oktatással kapcsolatos tevékenységgel foglalkozó szervezetek is. A térségben több települési szintű civil szervezet található. Nem jellemző, de jelen vannak országos és megyei hatókörű szervezetek is (pl. Nógrád Megyei Cigány Kisebbségi Képviselők és Szószólók Szövetsége,), valamint olyanok, melyek tájegységi vagy térségi szinten fejtik ki hatásukat (pl. Karancs- Medves Alapítvány, Tarnamenti Hagyományörző Egyesület). A civil szervezetek között a fentiekén kívül működnek más, az esélyegyenlőség és környezeti fenntarthatóság szempontjából is fontos szerepet játszó civilek. A térségben működő szervezetek közül több aktívan részt vesz a HVS kidolgozásában és reményeink szerint a jövőben annak megvalósításában is.

Akciócsoportunk kiemelt céljai közé tartozik a vidék értékeinek, tárgyi szellemi kultúrájának megismertetése a helyi közösségekkel. A hagyományok ápolása jellemző a térségre, ezek továbbvitelét szolgálják a rendezvények, a palóc gasztronómia népszerűsítése, a jellegzetes

építészeti stílus modern kori megjelenése. A palóc identitás egyre erősebb a helyi lakosság tudatában, s ez nagyban hozzájárul a kultúra megőrzéséhez és továbbörökítéséhez.

II.2. A LEADER HELYI AKCIÓCSOPORT ÉS A HELYI PARTNERSÉG

A Helyi Akciócsoport számára nagyon fontos szerepet játszik a helyi partnerségek építése és ápolása. Az eddig eltelt majd három és fél évben számos olyan új partnerséget építettünk a térségen belül és kívül mely közvetlenül vagy közvetve a Helyi Vidékfejlesztési Stratégia megvalósítását szolgálja.

Kiemelt fontosságuként kezeljük a Helyi Akciócsoport területén működő 36 db önkormányzattal kiépített kapcsolatokat. Erre azért van szükség, mert az önkormányzatokon keresztül, a lakosság olyan csoportjait is elérhetjük, akik közvetlenül nem találkoznak az egyesület munkájával. Egyesületünk arra törekszik, hogy a térség minden nagyszabású települési rendezvényen képviseltesse magát, hogy minél többen ismerhessék meg tevékenységünket és elért eredményeinket, ösztönözve ezzel vidékfejlesztési ötletek és projektek generálását.

Az egyesület által rendezett térségi rendezvényekbe bevonjuk a településeket, mint szervezők és mint kedvezményezettek egyaránt. Ezzel arra törekszünk, hogy nem csak a velünk létesített kapcsolataik fejlődjenek, hanem újak épüljenek a térség önkormányzatai között.

Szintén kiemelten kezeljük a civil szervezetekkel és ezen belül az ifjúsági civil szerveződésekkel való együttműködést.

A térségen belül egyre erősebb a civil szféra, az egyesület tagságában és partnerei körében aktív szerepet vállalnak a civil szervezetek. Az UMVP IV. tengelyének 1. és 2. körében több pályázatot nyújtottak be egyesületünkhöz.

Több ponton találtuk meg a kapcsolódási lehetőséget ezekkel a szervezetekkel, sokak elképzelései egyeznek vidékfejlesztési stratégiánkkal:

A térség turizmusának fejlesztése érdekében lovas turisztikai szolgáltatásokat fejlesztő projektet hoztunk létre és valósítottunk meg. Ez egy nyertes LEADER pályázat keretében tanulmányút szervezését, közös marketingstratégia kialakítását, valamint közös kiadvány megjelentetését tette lehetővé. A programban három civil szervezet vett részt.

A helyi életminőség fejlesztése érdekében lehetőséget adtunk programok, rendezvények megvalósításához szükséges eszközök beszerzésére LEADER pályázat keretében. A pályázati

lehetőséggel több civil szervezet élt, melyekkel jelenleg is folyamatosan együtt dolgozunk a színvonalas települési és térségi rendezvények megvalósításában.

Arra törekszünk, hogy a tanulmányutakba, tapasztalatcserékbe, konferenciákba minél szélesebb körben vonjuk be a térség civiljeit, erősítsük együttműködéseiket.

A helyi életminőség és a helyi turizmus ágazat fejlesztése érdekében művészeti és kulturális alkotóközpontok valósultak meg akciócsoportunk támogatásával, melyek működésére egyesületünk folyamatosan figyelmet fordít.

A vállalkozásokkal ápolt kapcsolatok is fontos részét képezik a Helyi Vidékfejlesztési Stratégia megvalósításának.

Elsősorban a vállalkozások saját projektjeinek generálása, projektjeinek előkészítése és megvalósítása kapcsán állunk folyamatos kapcsolatban a szférával, de több olyan térségi projektet indítottunk el, melyekben jelentős szerepet szánunk a helyi vállalkozásoknak és azok együttműködéseinek.

Ezek a helyi vállalkozásokon túl a helyi életminőség, a helyi turizmus és a térségi marketing fejlesztéséhez is hozzájárulnak:

Létrehozuk a térség első helyi termékekkel foglalkozó kereskedő házát, mely lehetőséget nyújt a térség helyi termékeinek a piacra jutásához, és új munkahelyeket teremt.

Megszervezésre került a térség turizmusát segítő és fejlesztő turisztikai szervezet, mely a jövőben hatékonyabb működést biztosít a térség turisztikai szereplői számára.

Kialakítjuk a térség első on-line turisztikai rendszerét, mely a telepített számítógépes on-line állomások segítségével eligazodást nyújt a térségbe érkezőknek, és piacbővülést biztosít a térségi turisztikai szolgáltatóinak számára.

Helyi és nemzetközi együttműködésen alapuló eseményeink, partnereinkkel közösen megvalósított eseményeink, projektjeink időrendi sorrendben:

2009-ben felvettük a kapcsolatot szlovákiai, svéd, valamint finn önkormányzatokkal, civil szervezetekkel partnerkapcsolatok kiépítése céljából, valamint vidék- és turizmusfejlesztéssel kapcsolatos tapasztalatcserék, tanulmányutak szervezésének, közös projektek kialakításának érdekében. A kapcsolatépítés érdekében a LEADER tengely keretében 2 pályázatot nyújtottunk be: Palóc praktikák jó gyakorlatok – térségen belüli együttműködésre, valamint Lovas turisztikai szolgáltatások fejlesztése céljából nemzetközi együttműködésre.

2009. június 5-6-án vendégül láttuk a Zala-Termálvölgye Egyesületet. A zalai akciócsoport munkaszervezetének és az egyesület elnökségének tagjai által szervezett tanulmányút célja a 36 Jó Palóc Akciócsoport tevékenységének, a térség sikeres programjainak megismerése volt.

2009. június 14-17. között tanulmányutat szerveztünk Dél-Tirolba. A négy napos tanulmányút témája a falumegújítás- és fejlesztés mellett a Turisztikai Desztináció Menedzsment, azaz a turisztikai fogadóterületek működtetése volt. A polgármesterekből, vállalkozókból, falusi vendéglátókból és civil szervezetek képviselőiből álló delegáció a tartomány turizmusának működtetését és struktúráját, a TDM szervezetek, egyesületek munkáját ismerhette meg.

2009. június 18-án Szécsényben megrendezésre került „Vidékünk lehetőségei a gazdasági válság idején” című válságkezelési konferencia, melyet közösen szerveztünk a Magyarországi LEADER Közhasznú Egyesülettel, valamint az Ipoly-menti Palócok Térségfejlesztő Egyesületével.

2009. szeptember 11-13. között szakmai tanulmányúton vettünk részt az Őrségben, mely a kazári Kulturális és Értékvédő Környezeti Egyesület szervezésében zajlott. Az út során megismerkedtünk a Vasi Őrtorony LEADER Akciócsoport településeivel, az ott tevékenykedő civil szervezetek, kézművesek munkájával, valamint az elmúlt időszakban elnyert fejlesztési forrásokkal.

2009. szeptember 16-án ellátogattak hozzánk a LAG South West Finland Riverside Partners Association képviselői, akik az elmúlt időszak fejlesztéseivel, a LEADER+ programmal, valamint a 36 Jó Palóc Akciócsoport Vidékfejlesztési Stratégiájával ismerkedtek meg.

2010. július 29-30 között Romániából, Harghita megyéből érkeztek vendégek a térségünkbe, akik szakmai tanulmányút keretében ismerkedtek az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program III. és IV. tengelyével, a 36 Jó Palóc Közhasznú Egyesület Vidékfejlesztési Stratégiájával, valamint a térségben megvalósult különböző falufejlesztési projektekkal.

2010. októberében munkaszervezetünk együttműködési megállapodást kötött a Nógrád Megyei Agrárkamara irodájával az ügyfelek teljes körű – az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program mind a négy tengelyéhez kapcsolódóan – tájékoztatása érdekében.

2010. november 12-én munkaszervezetünk szakmai tanulmányutat szervezett Tokajba az akciócsoport önkormányzatai részére. A látogatás célja az volt, hogy betekintést nyerjenek Magyarország Dél-zempléni térségében működő, vidékfejlesztési közösségének mindennapjaiba, valamint megismerjék a közelmúltban megvalósult fejlesztéseket a Dél-Zempléni Nektár LEADER Helyi Akciócsoport területén, legfőképpen az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program III. és IV. tengelyében beérkezett támogatási kérelmek és pályázatok vonatkozásában.

2010. december 8-11. két finn akciócsoport képviselői látogattak el hozzánk. Az Elävä Kainuu Leader Akciócsoport és a Oulujärvi Leader Akciócsoport látogatása tulajdonképpen egy korábbi tanulmányútnak köszönhető. A vendégek az elmúlt időszak térségi fejlesztéseivel, a LEADER+ program és az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program keretében megvalósult projektekkal, valamint a 36 Jó Palóc Akciócsoport Vidékfejlesztési Stratégiájával és tevékenységével ismerkedtek meg. Monika Kokkonen, a két akciócsoport közös nemzetközi koordinátora akkor ismerkedett meg a 36 Jó Palóccal. Kezdeményezésére a munkaszervezet-vezetők felvették a kapcsolatot, és kb. egy éven keresztül leveleztek. Szép lassan megismerték egymás munkáját, eredményeit, célkitűzéseit, és megtalálták azokat a kapcsolódási pontokat, amelyek a közös munka alapját jelentik.

2011. február 5-én egy partnerségi találkozó keretein belül a Besztercebányai régióban található Podpolanie Akciócsoporttal, illetve a csehországi Region Poodri Akciócsoporttal együttműködési megállapodást kötöttünk, melynek középpontjába a turizmusfejlesztést, és a helyi termékek piacra jutásának elősegítését állítottuk.

2011. március 20-27 között szakmai tanulmányutat szerveztünk Finnországba. A 8 napos tanulmányút témája a falufejlesztés, a lovasturizmus, a hagyományörzés, valamint a helyi termék marketingje volt. A polgármesterekből, vállalkozókból és civilekből álló delegáció elsősorban a térség mintaprojektjeit, a falusi vendéglátók szolgáltatásait, valamint a helyi problémák kezelésére kidolgozott programokat ismerhette meg. A látogatás végén megszületett a megállapodás, miszerint együttműködési megállapodást kötünk és rögzítjük a témákat, amelyekben közös, nemzetközi projekteket szeretnénk kidolgozni (lovasturizmus, gasztronómia, az önkéntesség kultúrája és a fiatalok).

2011 áprilisában indult el a Dél Nógrádi Partnerség Polgári Társulással közösen benyújtott és elnyert pályázatunk: „Együttműködés a határon átnyúló hálózatépítés fejlődésének érdekében” a Magyarország-Szlovákia Határon Átnyúló Együttműködési Program 2007-2013 keretében. A pályázat átfogó célja a határmenti térségek gazdasági és szociális integrációjának növelése a határmenti térségben a gazdasági versenyképesség erősítése által. Kiemelt célunknak tekintjük a határon túli partnerség együttműködés fejlesztésének támogatását közös információ és tapasztalatcsere rendszer kialakításával, valamint a fejlesztési szervezetek kapacitásainak erősítését oktatással.

2011. május 13-14-én bemutakoztunk a csehországi Bartosovicében a Regionális szezonnyitó turisztikai fesztivál keretében. A fesztivál zárásaként ünnepélyes keretek között sor került a szlovákiai Podpolanie Obcianske Zdruzenie és a csehországi Mítní Akcní Skupina Regionu Poodří LEADER Akciócsoportok, valamint a 36 Jó Palóc Közhasznú Egyesület közötti

együttműködési megállapodás aláírására. Az együttműködés célja az egyes térségek integrált fejlesztési stratégiáiból eredő fejlesztési projektekben való együttműködés és a megvalósított projektek által szerzett ismeretek és tapasztalatok kölcsönös átadása.

2011. június 28-július 1. között szakmai tanulmányutat szerveztünk a csehországi Bartosovicébe partner akciócsoporthoz. A látogatás célja együttműködési kapcsolatok kiépítése szlovák, cseh és magyar vállalkozások, civil szervezetek, önkormányzatok között jövőbeni nemzetközi projektek létrehozására, közös fejlesztési stratégiák kidolgozására az alábbi témakörökhöz kapcsolódóan: turizmus fejlesztés, a vidéki környezet és a kulturális gazdagság megőrzése és továbbörökítése, helyi termékek piacra jutásának elősegítése, önkéntesség népszerűsítése, lakossági kezdeményezések támogatása, környezet és természetvédelem.

2011. december 1-jével „Változnak az évszakok” címmel a VisitPalóc Nonprofit Kft-vel és a Nógrád Megyei Fotóklub Egyesülettel közös fotópályázatot hirdettünk. A pályázat 2012. november 30-ig tart, az eredményhirdetés pedig évszakonként történik. A verseny zárásakor az egész verseny győztesét is ki fogjuk hirdetni, akinek képeiből kiállítást rendezünk majd.

2011. december 15-én került megrendezésre az „Együttműködés a határon átnyúló hálózatépítés fejlődésének érdekében” szlovák partnerrel közösen elnyert pályázat általunk szervezett első rendezvényére Fenyőharaszton. A rendezvény az április óta folyamatosan zajló partnertalálkozók, és szlovák partnerrel, vezető partnerrel tartott megbeszélések eredményeként jött létre. Az oktatási tevékenység ez alkalommal a civil szervezetekre összpontosított. Non-profit szervezetek tapasztalatcseréjére, valamint a régió Leader munkaszervezeteinek előadására került sor a nap folyamán. Megtárgyalásra került az új civil törvény és az abból fakadó új lehetőségek is.

2012 januárjában indult el az Európai vidékfejlesztés elnevezésű nyertes pályázatunk, melyet az EACEA Európa a Polgárokért Program „Testvérvárosok hálózatának kialakítása” keretén belül nyújtottunk be. A projektben részt vesz finn, olasz, szlovák, román és cseh partner, valamint egyesületünk mellett a helyi önkormányzat és a helyi nyugdíjas és ifjúsági szervezet. A projekt célja a közösségi együttműködések elősegítése és fejlesztése, a vidékfejlesztés területén működő civil szervezetek nemzetközi hálózatának kialakítása, a generációk közötti párbeszéd elősegítésével, tapasztalatok átvétele az idősektől, a fenntartható vidékfejlesztés érdekében. A partnertelepüléseken megvalósított jó gyakorlatok, egyedi kezdeményezések és megvalósítások bemutatása mintaként szolgálhat egy másik térségnek, szervezeteknek, magánszemélyeknek. Lehetőség nyílik az összefogásra, az együttgondolkodás pedig további közös programokat és terveket eredményez. A program során, a 24 hónapos időtartam alatt

számos szakmai és kulturális programot valósítunk majd meg. Az első partnertalálkozóra 2013 év elején kerül majd sor.

2012. február 6-án csatlakoztunk a VAN Alapítvány „Keresd a helyit” elnevezésű országos kampányához, melynek érdekében együttműködési megállapodást kötöttünk. A projekt célja a helyi termékek fogyasztásának bővülése. A program keretében az alapítvány különböző méretű és funkciójú csomagolóanyagot szállított le nekünk, amelyet a térség helyi termékesei között kellett kiosztanunk. Ennek érdekében összeállítottuk a térség helyi termékes adatbázisát.

2012. február 9-én a Magyarország-Szlovákia Határon Átnyúló Együttműködési program (HUSK) keretében megvalósuló projektünk kapcsán Bánkon rendeztük meg a soron következő szemináriumot, mely az önkormányzatokra összpontosított. A rendezvényen szó esett a civil szféra és a községek lehetséges együttműködéséről, pályázati lehetőségeikről 2012-ben, valamint a jogszabályi változásokról. A találkozón az egyesület polgármesterei vettek részt.

2012. március 5-én szerveztük meg a következő szemináriumot az egyesület vállalkozói részére a Magyarország-Szlovákia Határon Átnyúló Együttműködési program keretében megvalósuló projektünk kapcsán. A rendezvény Salgótarjánban került megrendezésre, melyen a résztvevők részletes információkat kaptak a cégtörvény aktuális változásairól, a gazdasági társaságokat érintő legfontosabb módosításokról, a magyar-szlovák határ menti együttműködés lehetőségeiről, pályázati kiírásokról 2012-ben, az Új Széchenyi Terv programjáról, a vállalkozók és bankok kapcsolatáról valamint új típusú finanszírozási, hitelezési rendszerekről.

2012. március 12-én a non-profit szférának tartottunk szemináriumot, melynek programját a civil törvény új jogszabályokkal való kiegészítése és változása adta. A téma aktualitása és fontossága miatt nem csak az egyesület civiljei, hanem a térség szervezetei is képviseltették magukat. A résztvevők betekintést kaptak a szlovákiai non-profit szervezetek működésébe is, a szlovák-losonci partner előadásában.

2012. március 23-án került sor a Magyarország-Szlovákia Határon Átnyúló Együttműködés keretében megvalósított projektzáró konferenciájára Szlovákiában. A záró projekt előadást követően a Határon átnyúló pályázat eredményei és értékelése következett.

II.3. A LEADER MEGVALÓSÍTÁS SORÁN ELÉRT EREDMÉNYEK

Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program III. Tengelyének 1. körében 4 jogcím került meghirdetésre a 36 Jó Palóc Közhasznú Egyesületnél:

- Mikroállalkozások létrehozása- és fejlesztése
- Turisztikai tevékenységek ösztönzése
- Vidéki örökség megőrzése
- Falumegújítás- és fejlesztés

Összesen 56 db pályázat érkezett be a 36 Jó Palóc Akciócsoport területéről 1.105.177.891 Ft támogatási igénnyel. A legtöbb támogatási igény Falumegújítás és fejlesztés jogcímre érkezett be, összesen 20 db pályázat. Turisztikai tevékenységek ösztönzésére 15 db, Mikroállalkozások létrehozására és fejlesztésére 13 db, Vidéki örökség megőrzésére 8 db.

Összesítő táblázat: III. tengely első kérelembenyújtási időszak

Jogcím	Beérkezett kérelmek száma	Beérkezett kérelmek összege (Ft)	Támogatott kérelmek száma	Támogatott kérelmek összege (Ft)
Mikroállalkozások létrehozása és fejlesztése	13 db	162 902 097	13 db	162 902 097
Turisztikai tevékenységek ösztönzése	15 db	379 865 518	12 db	368 458 116
Vidéki örökség megőrzése	8 db	249 730 996	8 db	249 730 996
Falumegújítás és fejlesztés	20 db	312 679 280	20 db	312 679 280
Összesen	56 db	1 105 177 891	53 db	1 093 770 489

A III. tengely első kérelembenyújtási időszakában elnyert néhány fejlesztés:

HAGYOMÁNYOK PORTÁJA KIALAKÍTÁSÁNAK ÉPÍTÉSI MUNKÁI – KAZÁR

MŰVELŐDÉSI HÁZ FELÚJÍTÁSA ÉS JÁTSZÓTÉR LÉTESÍTÉSE KARANCSLAPUJTÓN

FOLYÓKA VENDÉGHÁZ FEJLESZTÉSE – EGYHÁZASGERGE

Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program LEADER tengelyének 1. körében 7 jogcím-ből 6 jogcím került meghirdetésre a 36 Jó Palóc Közhasznú Egyesületnél:

- Képzés
- Közösségi célú fejlesztés
- Vállalkozási alapú fejlesztés
- Tervek és tanulmányok
- Térségek közötti és nemzetközi együttműködés
- Térségen belüli együttműködés.

Rendezvények jogcím nem került meghirdetésre, mivel fenntarthatóság elvét követve az előző HVS-ben rendezvényeszközök beszerzését tűztük ki célul.

A 6 jogcímen belül az önkormányzatok, civil szervezetek és vállalkozások 20 különféle célterület keretében nyújthatták be fejlesztési elképzeléseiket:

- A lovas szolgáltatások feltételeinek javításához szükséges fedett tér kialakítása és ahhoz kapcsolódó eszközbeszerzések.
- Horgásztó és környezetének kialakítása.
- Erdei termékeket feldolgozó és pálinka lepárló helyek kialakítása, valamint a meglévők technológiai fejlesztése.
- Fesztiváltér kialakítása.
- Programok, rendezvények megvalósításához szükséges eszközök beszerzése.
- A térségi civil szervezetek által közösen elkészített és végrehajtott tevékenységek, programok és tapasztalatcserék megvalósítása.
- Térségi megvalósíthatósági tanulmány elkészítése fenntartható fejlődés témában.
- Tanulmány elkészítése a helyi termékek előállításának lehetőségei és marketingje témában
- Megújuló energiamérések.
- Helyi termékek bolthálózat létrehozása.
- Művészeti és kulturális alkotóközpontok létrehozása.
- A tradicionális gasztronómiai bemutatóhely kialakítása.
- A térség bemutatását szolgáló eszközök beszerzése.
- Legalább kétnyelvű, az egész térséget bemutató színes útikönyv elkészítése.
- A térség természeti-, kulturális és épített értékeit bemutató ismeretterjesztő film elkészítése.
- Egy speciális térségi turisztikai és képzési szervezet létrehozása, a működéshez szükséges épület kialakítása, feltételek megteremtése.
- Térségi online turisztikai rendszer kialakítása, szolgáltatási csomagok létrehozása a térségben több információs elektronikus pont elhelyezésével.
- Közösen elkészített és végrehajtott tevékenységek, akciók, tapasztalatcserék megvalósítása.
- Falusi vendéglátók, turisztikai szolgáltatók részére idegen nyelvi és informatikai képzések.
- A lovas kultúra- és lovas terápia fejlesztése érdekében szakemberek képzése.

Összesen 37 db pályázat érkezett be a 36 Jó Palóc Akciócsoport területéről majd 400.000.000 Ft támogatási igénnyel. A legtöbb támogatási igény Községi célú fejlesztésre érkezett be, összesen 23 db pályázat. Vállalkozási alapú fejlesztésre 7 db, Térségek közötti és nemzetközi

együttműködésre, Tervek-tanulmányok jogcímre, valamint Képzésre 2-2 pályázat, míg Térségen belüli együttműködésre 1 pályázat érkezett be.

Összesítő táblázat: LEADER első kérelembenyújtási időszak

Jogcím	Beérkezett kérelmek száma	Beérkezett kérelmek összege (Ft)	Támogatott kérelmek száma	Támogatott kérelmek összege (Ft)
Közösségi célú fejlesztés	23 db	167 997 664	22 db	166 663 504
Képzés	2 db	8 198 000	1 db	2 133 600
Térségek közötti és nemzetközi együttműködés	2 db	11 676 150	2 db	11 676 150
Tervek, tanulmányok	2 db	9 095 000	1 db	4 760 000
Vállalkozási alapú fejlesztés	7 db	191 086 643	7 db	191 086 643
Térségen belüli együttműködés	1 db	5 742 000	1 db	5 742 000
Összesen	37 db	393 795 457	34 db	382 061 897

Az Irányító Hatóság jóváhagyása után 31 pályázó részesült támogatásban.

3 db pályázat nem részesült támogatásban. Egy pályázó nem felelt meg az alapjogosultsági kritériumoknak, kettő pályázat, pedig az euró átváltási árfolyam változása következtében nem érte el a minimum támogatási összeget.

A 2010 decemberében lekötött forrás összesen 378 391 171 Ft volt, melyből 222 547 228 Ft a térség gazdaságfejlődését szolgálja.

Összesen 15 településről érkeztek pozitív elbírálásban részesülő projektek. 8 olyan település van a térségben ahonnan több nyertes pályázat is beérkezett (Somoskőújfalu, Mihálygerge, Karancslapujtő, Sóshartyán, Szuha, Etes, Kazár, Mátranovák).

A nyertes pályázatok közül 9 az egész térséget érintő projekt, melyek közvetlenül segítik a Helyi Vidékfejlesztési Stratégia megvalósítását:

- Térségi online turisztikai rendszer kialakítása,

On-line információk pontokat helyezünk a térség több településén, melyek elsősorban az ideérkező turisták és a helyi turisztikai szolgáltatók közötti információáramlást segítik elő, ezzel fejlesztve a térség turisztikai ágazatát.

- Palócföld központját bemutató film készítése.

Elkészül a palócföldet lóháton bemutató dokumentumfilm, mely közvetlenül járul hozzá a térségi marketing és turizmus fejlődéséhez.

- Egy speciális térségi turisztikai és képzési szervezet létrehozása, a működéshez szükséges épület kialakítása.

Létrejön egy ernyőszervezet, amely a településekkel és turisztikai szolgáltatókkal együttműködésben dolgozik a térség turisztikájának fejlődése érdekében.

- Palóc Portékák bolthálózat létrehozása

A térség több településén kerül kialakítására egy kizárólag helyi termelők által előállított termékeket árusító üzlet. Ezzel segítve a helyi termékeket termelő mikrovállalkozások és őstermelők piacra jutását, valamint javítva a térség marketing

- Térségi megvalósíthatósági tanulmány elkészítése fenntartható fejlődés témában.

Egy helyi térségi szervezet elkészíti a térség fenntartható fejlődésére vonatkozó tanulmányt.

- Palóc-praktikák - jó gyakorlatok

Az akciócsoport területén lévő települések, civil szervezetek és vállalkozások bemutatják egymásnak a közelmúlt legfontosabb, legkiemelkedőbb fejlesztéseit. A tapasztalatcsere egy konferencia sorozat keretében kerül megvalósításra.

- Görög-magyar együttműködés a vidékfejlesztésért

Helyi termékek előállításának, piacra jutásának, és marketingjének tapasztalatcserejére szervezett tanulmányút jön létre.

- Lovas turisztikai szolgáltatások fejlesztése

Lovas turisztikai szolgáltatások fejlesztésére szervezett tanulmányút

- Lovas túravezető és lovas terapeuta szakemberképzés.

A lovas turisztikai szolgáltatások, és ezáltal a térségi turizmus fejlesztésére, lovas túravezető és lovas terapeuta szakemberképzés indul.

A térségi projektek által összes elnyert forrás 110 943 149 Ft.

13 szervezet nyert támogatást programok, rendezvények megvalósításához szükséges eszközök beszerzése célterület keretében, melynek köszönhetően többek között mobil

színpadok, hangosító berendezések, sörpádok és sörasztalok, lovas rendezvények lebonyolításához szükséges versenypálya szett, népviseletes ruhák kerülnek beszerzésre. Ez elnyert támogatási forrás összesen 30 579 944 Ft. A beszerzett eszközökkel színvonalas települési és térségi rendezvények valósulnak meg, melyek hozzájárulnak a helyi életminőség fejlesztéséhez, és várhatóan közvetve a települések népességmegtartó erejéhez.

9 998 356 forintnyi forrás fordítható a térségben művészeti és kulturális alkotóközpontok létrehozására két településen. A Mátranovákon és Cereden működő alkotóközpontokban végrehajtott fejlesztések hozzájárulnak ahhoz, hogy tovább színesedjen a térség kulturális kínálata, ami hozzájárul a turisztika fejlődéséhez is.

Az Erdei termékeket feldolgozó és pálinka lepárló helyek kialakítása, valamint a meglévők technológiai fejlesztése célterületben 5 pályázat részesült pozitív elbírálásban, összesen 114 787 300 forint támogatási forrással. Az elnyert forrásból 5 településen (Etes, Szuha, Sóshartyán, Mátraszele, Kazár) pálinkalepárló üzem fejlesztésére, illetve újak kialakítására kerül sor, illetve kialakításra kerül egy gombafeldolgozó üzem Mátranovákon. A fejlesztésekkel az akciócsoport vállalkozásfejlesztési törekvései erősödnek, valamint munkahelyteremtés jön létre.

A helyi akciócsoport kiemelt figyelmet fordít a térségi, turisztikai szempontból jelentős, rendezvényekre. Mihálygergén Fesztiváltér kerül kialakításra 17 616 689 Ft elnyert forrással. Kazáron Palóc gasztronómiai bemutatóhely, 3,2 hektáros horgásztó kerül kialakításra, bringó hintók, illetve rendezvényekhez szükséges eszközök kerülnek beszerzésre.

Somoskőújfaluban a 35 230 908 forintnyi fejlesztési forrásnak köszönhetően egy 300 fő befogadására alkalmas 1673m²-es ló jártató csarnok kerül kialakításra, mely a térség lovas szabadidős programjainak, valamint díjugrató versenyek színvonalas megvalósulását segíti elő. Ez utóbbi egybevág az egyesület lovas turisztikai szolgáltatásjavítási céljaival.

A LEADER első kérelembenyújtási időszakában elnyert néhány fejlesztés:

PÁLINKA LEPÁRLÓ ÜZEM LÉTESÍTÉSE – ETES

FEDETT LOVARDA – SOMSKŐÚJFALU

BRINGÓHINTÓK BESZERZÉSE – KAZÁR

A fejlesztéseknek köszönhetően 20 új munkahely jön létre a térségben. Az új munkahelyeknél 5 fő esetében hátrányos helyzetű foglalkoztatás valósul meg.

Versenyképes helyi termékekkel, a működő képes vállalkozásokkal, a foglalkoztatási lehetőségek bővülésével, nemzetközi kapcsolatok megerősítésével, multikulturális közösségi színterek kialakításával javul a helyiek komfortérzete, életminősége.

A térségi projekteknek köszönhetően erősödik a térségen belüli kommunikáció, a szektorok közötti párbeszéd.

Javul a helyi termékek feldolgozottsága, előállítása, piacra jutása, bővül a helyi termékek és szolgáltatások köre, javul a minőségük. Új helyi termékek, szolgáltatások létrehozása révén térségünk versenyképesebb lesz.

A meglévő szolgáltatások színvonala javul, új szolgáltatások jönnek létre, mely által turisztikai kínálatunk bővül, a tartózkodási idő és a térségbe látogatók száma nő (lovasszolgáltatások, horgászturisztikai, gasztronómiai, kulturális örökségre, hagyományokra alapozott szolgáltatások).

Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program III. tengelyének 2. körében 2 jogcím került meghirdetésre a 36 Jó Palóc Közhasznú Egyesületnél:

- Mikrovállalkozások létrehozása és fejlesztése
- Falumegújítás- és fejlesztés

Összesen 32 db pályázat érkezett be a 36 Jó Palóc Akciócsoport területéről 456.468.060 Ft támogatási igénnyel. A legtöbb támogatási igény Mikroállalkozások létrehozása és fejlesztése jogcímre érkezett be, összesen 19 db pályázat. Falumegújítás és fejlesztés jogcímre pedig 13 db támogatási kérelem érkezett.

Összesítő táblázat: III. tengely második kérelembenyújtási időszak

Jogcím	Beérkezett kérelmek száma	Beérkezett kérelmek összege (Ft)	Támogatott kérelmek száma	Támogatott kérelmek összege (Ft)
Falumegújítás- és fejlesztés	13 db	166 536 049	10 db	125 505 992
Mikrovállalkozások létrehozása és fejlesztése	19 db	289 932 011	5 db	125 720 257
Összesen	32 db	456 468 060	15 db	251 226 249

A III. tengely második kérelembenyújtási időszakában elnyert néhány fejlesztés:

JÁTSZÓTÉR KIALAKÍTÁSA ZABARON

EGYHÁZTÖRTÉNETI MÚZEUM LÉTESÍTÉSE FELÚJÍTÁSSAL KARANCSSÁGON

ÚJ SZABVÁNYOS PARK ÉS JÁTSZÓTÉR ÉPÍTÉSE – IPOLYTARNÓC

Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program LEADER tengelyének 2. körében 3 jogcím került meghirdetésre a 36 Jó Palóc Közhasznú Egyesületnél:

- Rendezvény
- Közösségi célú fejlesztés
- Vállalkozási alapú fejlesztés

A 3 jogcímen belül az önkormányzatok, civil szervezetek és vállalkozások 9 különféle célterület keretében nyújthatták be fejlesztési elképzeléseiket:

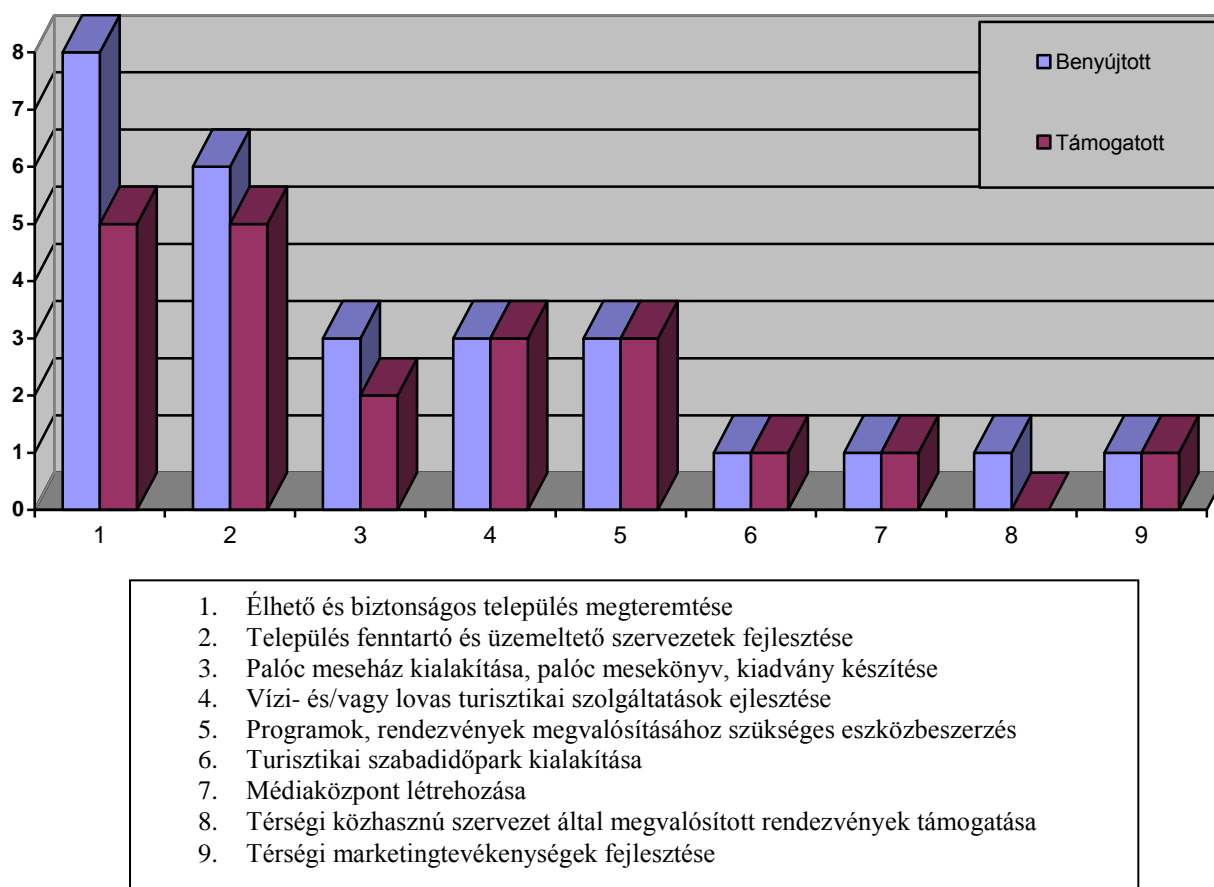
- Élhető és biztonságos település megteremtése
- Médiaközpont létrehozása
- Palóc meseház kialakítása, mesekönyv, kiadvány szerkesztése
- Programok, rendezvények és vásárok megvalósításához szükséges eszközbeszerzés
- Település fenntartó- és üzemeltető szervezetek fejlesztése
- Térségi közhasznú szervezet által megvalósított rendezvények támogatása
- Térségi marketingtevékenységek fejlesztése
- Turisztikai szabadidőpark fejlesztése
- Vízi és/vagy lovas turisztikai tevékenységek támogatása

Összesen 27 db pályázat érkezett be a 36 Jó Palóc Akciócsoport területéről majd 141 000 000 Ft támogatási igénnyel. A legtöbb támogatási igény Közösségi célú fejlesztésre érkezett be, összesen 20 db pályázat. Vállalkozási alapú fejlesztésre 6 db, Rendezvényre pedig 1 pályázat érkezett be.

Összesítő táblázat: LEADER második kérelembenyújtási időszak

Jogcím	Beérkezett kérelmek száma	Beérkezett kérelmek összege (Ft)	Támogatott kérelmek száma	Támogatott kérelmek összege (Ft)
Közösségi célú fejlesztés	20 db	119 030 811	15 db	91 760 970
Vállalkozási alapú fejlesztés	6 db	16 500 233	6 db	16 087 209
Rendezvény	1 db	5 120 000	0 db	0
Összesen	27 db	140 651 044	21 db	107 848 179

A benyújtott pályázatok célterület szerinti megoszlása

Az Irányító Hatóság jóváhagyása után 21 pályázó részesült támogatásban. 6 db pályázat az ügyintézés során nem minősült megfelelőnek, így azok nem részesültek támogatásban.

A 2012 májusában lekötött forrás összesen 107 848 178 Ft volt. Összesen 11 településről érkeztek pozitív elbírálásban részesülő projektek. 4 olyan település van a térségben ahonnan több nyertes pályázat is beérkezett (Somoskőújfalu, Karancslapujtő, Etes, Kazár).

A nyertes pályázatok közül 3 az egész térséget érintő projekt, melyek közvetlenül segítik a Helyi Vidékfejlesztési Stratégia megvalósítását:

- Médiaközpont kialakítása

Térségi televízió létrehozása, mely megjelenési lehetőséget biztosít a helyi civil szervezeteknek, vállalkozóknak, önkormányzatoknak.

- Térségi marketingtevékenységek fejlesztése

A projekt során 2 honlap kerül kialakításra, www.paloportekak.hu, www.palocreceptek.hu. Emellett térségi védjegyrendszer kerül kialakításra, továbbá marketinganyagok elkészítése (kiadvány, szóróanyag, hirdetés).

- Lovas pihenőhely kialakítása

A lovas turisztikai szolgáltatáshoz kapcsolódóan egy olyan pihenőhely kialakítása, amely a vendégek számára megfelelő infrastrukturális feltétel rendszert, szállás lehetőséget biztosít a rendezvények ideje alatt.

3 szervezet nyert támogatást programok, rendezvények megvalósításához szükséges eszközök beszerzése célterület keretében, melynek köszönhetően beszerzésre kerül 4 db szubbasszus hangfal, 2 db élőzenei, valamint 1 db digitális hangfalrendszer vezérlő, megrendezésre kerül egy nemzetközi harci edzőtábor, valamint a Park Művelődési Házban sor kerül új hangosítási rendszer vásárlására. Ezen célterületre az elnyert támogatási forrás összesen 4 211 999 Ft. A beszerzett eszközökkel színvonalas települési és térségi rendezvények valósulnak meg, melyek hozzájárulnak a helyi életminőség fejlesztéséhez, és várhatóan közvetve a települések népességmegtartó erejéhez.

11 875 209 forintnyi forrás fordítható a térségben lovas turisztikai szolgáltatások fejlesztésére két településen. Karancslapujtón a Baksa Farmon lovas pihenőhely kialakítására és lovas eszközök beszerzésére (sétakocsi, Cziráki típusú hintó, dísz szerszám, hagyományőrző huszárruha és Bocskai ruha), Somoskőújfalun pedig a Kakuk Lovas udvar Sportegyesületnél 20 db mobil lovasbox beszerzésére nyílik lehetőség. A fejlesztések hozzájárulnak ahhoz, hogy tovább színesedjen a térség kulturális kínálata, ami hozzájárul a turisztika fejlődéséhez is.

Az élhető és biztonságos település megteremtése célterületben 5 pályázat részesült pozitív elbírálásban, összesen 17 492 010 forint támogatási forrással. Az elnyert forrásból 5 településen (Etes, Karancskeszzi, Somoskőújfalu, Sámsonháza, Kazár) térfigyelő kamerarendszer kerül kiépítésre.

30 428 789 forintnyi forrás fordítható a térségben a település fenntartó szervezetek fejlesztésére. A támogatásnak köszönhetően Zabaron beszerzésre kerül egy 4 kerék meghajtású traktor, Etesen rézsűnyíró, pótkocsi és csatlakoztatható emelő, Kazáron felépül egy lemezcsarnok, valamint beszerzésre kerül egy betonkeverő és betonelemgyártó gép.

Komposztáló telepek jönnek létre Ságújfalun, Sóshartyánban és Kishartyánban, Szuhán pedig beszerzésre kerül egy erőgép.

A térségi projekteknek köszönhetően erősödik a térségen belüli kommunikáció, a szektorok közötti párbeszéd.

Bővül a helyi szolgáltatások köre, javul a minőségük, melyek révén turisztikai kínálatunk bővül, térségünk versenyképesebb lesz és a térségbe látogató száma és tartózkodási ideje nőni fog.

II.4. A HELYI VIDÉKFEJLESZTÉSI STRATÉGIA FELÜLVIZSGÁLATÁNAK INDOKOLTSÁGA

A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia felülvizsgálatát a helyzetelemzésben részletesen tárgyalt térségi gazdasági, társadalmi folyamatokban bekövetkezett változások indokolták. A 2007-2013-as programozási időszak kiinduló, illetve módosított Helyi Vidékfejlesztési Stratégia végrehajtása során elért eredmények áttekintése kapcsán szükség volt változtatásokra.

II.5. SWOT (GYELV) ELEMZÉS

ERŐSSÉGEK:

- Rendkívül jó természeti adottságok.
- Sokszínű építészeti és kulturális örökség.
- Meglévő helyi tudás és identitástudat.
- Élő néphagyományok.
- Jó minőségű, egyedi helyi termékek.
- Szakmailag jól képzett munkaszervezet.
- Hatékony forrásfelhasználás a térségben a korábbi időszakokra vonatkozóan.
- Kísérleti LEADER és LEADER+ program tapasztalatai.

GYENGESÉGEK:

- A térség népességmegtartó ereje gyenge, a fiatalok az alacsony foglalkoztatottsági- és jövedelmi szint miatt elvándorolnak a térségből, ezért a népesség folyamatosan csökken.
- Az egyes településeket tekintve alacsony a helyi munkahelyek száma, sok az ingázó.

- Magas a szakképzetlenek aránya, alacsony a tőkevonzó képesség.
- A térség tőkehiánnyal küszködik, ezért nincs számottevő vállalkozói kedv (valamint tudás és információ a vállalkozások beindításához).
- A civil szféra nem tud megerősödni.
- Az együttműködésben rejlő lehetőségek nincsenek kellően kihasználva, az életminőség és életszínvonal romlása jellemző.
- Nem megfelelő minőségű és struktúrájú szakképzés.

LEHETŐSÉGEK:

- A fiatalok kötődésének növelése.
- Az erősségekre alapozva térségünkben megindulhat a közös gondolkodás, cselekvés.
- A helyi összefogás, együttműködés által a helyi gazdaság fejlesztése, a környezeti állapotok megőrzése és javítása.
- Az életminőség, a jövedelemtermelő- és versenyképesség javítása, a vidéki megélhetés alapjainak stabilizálása, munkalehetőségek bővítése, helyi vállalkozások erősítése, képzések, helyi termékek előállításának- és fenntartható turisztikai fejlesztések támogatása.

VESZÉLYEK:

- A kedvezőtlen gazdasági folyamatok tovább rontják a térség tőkehiányos állapotát.
- A gazdasági hanyatlás további súlyos, tartós munkanélküliséghez vezet.
- A fiatalok munkahely utáni elvándorlásának gyorsuló folyamata gátat szab a fejlődési folyamatoknak.
- Együttműködések elmaradása térségen belül és térségek között.